

Divrej Tora

<http://twitter.com/DivrejTora>

divrejtora@gmail.com

Godina 9 16. adar II 5776.
Broj 25 26. ožujka 2016.

B''H

U ovom broju :

Rabbi Goldwasser	3
Pogreške	5
Žrtve i proroštvo	7
Upute za uporabu	9
Preduvjet mira	11
Purim	13

Priprema i uređuje:
Vatroslav Ivanuša

petak subota
25.3.2016. 26.3.2016.

Šabat Cav

Jeruzalem	17:14	18:31
Zagreb	17:57	18:59
Rijeka	18:03	19:05
Split	17:54	18:56
Dubrovnik	17:47	18:49
Vinkovci	17:46	18:47
Sarajevo	17:47	18:48
Bihać	17:57	18:59
B. Luka	17:52	18:54
Beograd	17:38	18:42
Novi Sad	17:41	18:45
Subotica	17:42	18:47
Zrenjanin	17:39	18:43
Niš	17:32	18:34
Beč	17:57	18:59
Frankfurt	18:28	19:30
Edison, NJ	18:57	19:58

Paraša Cav

(Vajikra 6,1-8,36)

B-g govori Mošeu da uputi Aharona i njegove sinove u prava i dužnosti koje će imati kao *kohanim* (svećenici) koji prinose *korbanot* (žrtve) u Svetište.

Vatra na žrtveniku mora se održavati sve vrijeme. Na njemu se do kraja spaljuju žrtve: žile iz masnoće, a što se prinosi kao žrtva za mir, grijeh i krivnju; i šaka onoga što se odvaja od pripremljena jela.

Kohanim jedu meso od žrtve za grijeh i krivnju, kao i ostatak pripre-

ljenog jela koje se prinosi kao žrtva. Mirovnu žrtvu jede onaj koji ju je donio, osim dijela koji pripada *kohenu*. Sveto meso žrtve mora pojesti obredno čista osoba na za to određenom svetom mjestu i u određenom vremenskom periodu.

Aharon i njegovi sinovi ostaju u prostoru Svetišta sedam dana. Za to vrijeme Moše ih uvodi u svećeničku službu. ■

Prevela Dolores Bettini

Rabbi dr. Abraham J. Twerski:

Rastimo svakoga dana

Cav

**Neka me do-
brota i milost sli-
jede/progone sve
dane moga živo-
ta (Psalmi 23,6)**

Kakve li čudne

rečenice! Dobrota i milost neka me progone, kao da sam bježao od njih?!

Možda je psalmist na umu imao redak: „Slijedit ćeš pravednost, jedino

pravednost“ (Pnz 16,20). Kod mnogih ljudi ovo ide obrnuto. Oni traže do- brotu i milost za sebe, a pravednosti ostavljaju neka ih nekako sustigne. Tora nalaže drugačiji redosljed. Čovjek treba ići za pravednošću, a do- pustiti dobroti i milosti da ga susti- žu.

Da smo upitali ljude koji im je cilj u životu, mnogi bi rekli, „da budem sretan.“ Makar je odgovor sasvim razumljiv, sreća nije prvenstveni cilj

za kojega je čovjek stvoren. I zaista, Pismo to vrlo jasno kaže: „Čovjek je stvoren da teško radi“ (Job 5,7). A Tal- mud objašnjava da to znači da radi na B-žanskoj zadaći, da ispuni B-ž- ansku volju. Ako je naš primarni cilj sreća, sigurno ćemo biti razočarani. Život prosječnog čovjeka prepun je bolnih događaja. Ako je prvenstveni cilj da vršimo B-žju volju, tada ćemo moći u onim trenucima sreće koji se pojave uživati, a bolne periode pod- nijeti bez gorčine. ■

Sefer Hamicvot Hakacar

Zapovijedi koje se danas mogu poštivati

kako ih je sakupio Hafec Hajim

Negativne zapovijedi

131. Negativna je zapovijed ne biti spolno intiman sa sestrom vlastite žene, tijekom života svoje žene

kao što Pismo kaže, *I nećeš uzeti žene da bude suparnica svojoj sestri, da otkriješ njenu golotinju dok si s drugom, za njezina života (Va-jikra 18,18)*. Od trenutka kada netko oženi ženu, njezina mu sestra postaje zabranjena, bila ona sestra od istog oca ili iste majke, pa čak i ako je do toga došlo nemoralnim odnosom roditelja. Bude li s njom spolno prislan za života svoje žene, čak i ako se razveo od svoje žene, oni će biti pod prijetnjom kazne *karet*; a ako se dogodilo nehotice, tražit će se *hatat*.

Na snazi je na svakom mjestu i u svako vrijeme.

132. Negativna je zapovijed ne biti spolno intiman s ženom obredno nečistom od menstruacije

kao što Pismo kaže, *I nećeš se približiti ženi da otkriješ nje- nu golotinju dok je ona nečista od svoje menstrualne nečis- toće (Va-jikra 18,19)*. Ako čovjek ovo prekrši i spolno je intiman s menstrualno nečistom ženom, čak i ako su dani menstruacije završili, sve dok se ona nije podvrgla obrednom uranjanju u *mikve* koje su prihvatljive po zakonu, i sadrže 40 se' a vode – oni oboje zavređuju *karet* [bogomdani prestanka postojanja]; i svakom djetetu [koje se rodi iz te bliskosti] društveni položaj ima nedo-

statak (a kasniji autoriteti objašnjavaju da to znači da ono postaje manjkavo i nagršeno i primjereno je kloniti ga se).

Zabranjeno je biti spolno intiman s vlastitom ženom neposredno prije početka njene menstruacije. Koje raz- doblje nosi naziv „neposredno prije početka njene men- struacije“? Ako ona obično ugleda početak [tečenja] ti- jekom dana, zabranjeno je od početka dana. Ako to ona obično vidi [doživi] tijekom noći, zabranjeno je od po- četka noći.

Žena koja je rodila obredno je nečista svom mužu po- put one nečiste od menstruacije. Čak i ako nije vidjela krvi za vrijeme poroda, ona je nečista, bez obzira da li je rodila zdravo i živo dijete, ili dijete koje nije poživjelo. U našim zemljama, nakon sedam dana za muško dijete i četrnaest dana za žensko dijete, ako je čista i bez ika- kvog tečenja krvi ona može napraviti provjeru [sebe] za čisti period prekida i početi brojati sedam čistih dana, i onda nakon toga izvršiti obred uranjanja; i potom je do- zvoljena svom mužu. Ugleda li krv nakon svog uranja- nja, zabranjena je svom mužu poput svih žena [za vri- jeme menstruacije] (jer ona nema „dana čistoće“ [kada je tečenje krvi ne onečišćava] kao što je zapisano u To- ri). Ako je netko spolno intiman sa ženom koja je rodila, dok nije prošla obred uranjanja, on je poput onoga koji je intiman sa ženom onečišćenom menstruacijom. ■
(*nastavit će se*)

Rabbi Dovid Goldwasser:

Priznanje

Maharil Diskind komentira odabir riječi *pesukima* s obzirom na dvije različite žrtve okajnice. Ako netko donese kozu, *pasuk* kaže (*Vajikra* 4,31): „... i Koen će mu omogućiti da se pokaje i bit će mu oprošteno.“ Ako odabere donijeti ovcu kao žrtvu za okajanje grijeha, *pasuk* kaže (*Vajikra* 4,35): „... i Koen će mu omogućiti da se pokaje za grijeh koji je počinio i bit će mu oprošteno.“

Sama Tora dopušta čovjeku da odabere koju će životinju donijeti kao okajnicu. Zašto se onda ovdje čini kao da postoji razlika u ishodu između te dvije prinesene žrtve?

Maharil Diskind citira Talmud (*Sota* 32b) koji kaže da je rabin Johanan rekao u ime rabina Šimona Bar Johaja da su mudraci uspostavili tihu molitvu *Šemone*

esrei kako grešniku ne bi bilo neugodno kad mora priznati grijeha usred molitve. To se saznaje iz *korban hatos* (žrtve okajnice) i *korban ola* (žrtve paljenice), koje su obje zaklane i pripremljene u sjevernom dijelu *Azara*, bez vidne razlike.

Talmud onda propituje ovu izjavu i napominje da je, u stvari, tu vrlo očita razlika u tome što okajnica može biti samo ženska životinja, dok je žrtva paljenica baš muška životinja. Talmud odgovara da ljudi neće obratiti pažnju na to. Razlika je minimalna.

Međutim, postoji mogućnost da netko može, u stvari, razabrati da pojedinac žrtvuje *korban hatos*. Talmud onda navodi da je to izbor te osobe. Ako odluči donijeti kozu, onda će svatko znati za njegovu

sramotu. Talmud (*Berachot* 12b) uči da je čovjeku, ako poćini grijeh, a onda mu zbog toga bude neugodno, oprošteno za sve grijeha.

Prema tome, napominje Maharil Diskind, grešnik koji odlući donijeti kozu kao žrtvu okajnicu, prouzročio si je sramotu jer će svatko znati da je napravio *aveira*. Toj osobi, u *pasuku* se kaže (*ibid.*, 4,31), oprošteno je. Ne navodeći za što mu je oprošteno, *pasuk* nas uči da su mu doista oprošteni svi grijesi.

HaRav Aharon Leib Shteinman kaže da bi pojedinac uvijek trebao biti skroman. Ako je osoba posramljena, to je zapravo korisno za nju jer stjeće *Olam Haba* (svijet koji dolazi). U stvari, posramljenost i stid su ni sa čime usporedive nevolje ako je nekome određena takva kazna. S jedne strane, bol je najveća, ali ne šteti mu tjelesno, niti šteti njegovom imetku. Drugo poglavlje *Tomer Devora* navodi na sličan način, da nema poželjnije patnje od poniženja jer ono ne ometa čovjekovo služenje Hašemmu. Ne umanjuje njegovu izdržljivost, njegov život, ili život njegove djece, niti mu uništava imovinu. Naprotiv, čovjeka treba radovati takva patnja.

Priča se da se Hofec Hajim požalio kako nije zavrijedio da u životu bude posramljen i zabrinuo se kakve će to posljedice imati, odnosno, kako će moći umanjiti svoje grijeha.

Zohar bilježi: sretan je onaj tko je

nastavak na stranici 4

(nastavak s 3. stranice) **Rabbi David Goldwasser: Priznanje**

zauzet učenjem, tko masama prepušta zasluge i tko je u stanju odreći se počasti. Rebi Krupdoi je umirao, ali budući da nikad nije inzistirao na časti, nalog je rastrgan i on je povratio zdravlje. Talmud (Roš Hašana 17a) kazuje daje *rav* Huna. sin rabina Jehošue, jednako tako spašen zbog istog razloga.

Onoga tko ne širi sramotu, u čijoj je prirodi da prašta i provodi mir, njega se može usporediti s Hašemom koji je velikodušan. Rečeno je o takvoj osobi da se mnoštvo anđela uzdiže do neba i uzvikuje: „Tko je kao tvoj naroda *bnei Jisroel*, koji se ponaša na takav način. Praštanje im je u prirodi i nisu kivni kad ih se postidi. Zavrijedili su da ih se usporedi s Ocem na Nebu, neka Njegovo ime bude blagoslovljeno zauvijek.“ Neprekidna anđeoska pohvala je na visinama moćno oružje i promovira poništenje mnogih strogih odredbi.

Učenik je napomenuo svom rabinu da je prema njemu uvijek bio strog, a svakog mještana koji mu je došao, prigrlio bi s ljubavlju i toplinom. Rabin mu je objasnio da

su oni od njega daleko i trebalo ih je privući, a učenici su mu vrlo blizu i potrebno je malo razdvojenosti. Meilicer je s tim u vezi rekao da se njegov djed, veliki Noam Elimeleh, ponašao baš tako. Uvijek se smijao i iskazivao ogromnu ljubav prema posjetiteljima. S druge strane, njegovi učenici su se pred njim tresli od straha.

Rabin Naftali iz Ropšica je još kao mladić došao po prvi put u posjet Noamu Elimelehu, ali rabin Elimeleh je odbio primiti ga. Rekao je: "Nemam vremena za ljude koji imaju impresivan *jihut* (porijeklo) i previše su razmaženi. Svi ti arogantni pojedinci bi trebali ići negdje drugdje." Budući Ropšicer je stajao vani i gledao kako mesar, krojač, postolar, poljoprivrednik ... , kako svi oni ulaze u ured rabina Elimeleha.

Još jednom je prišao *gabaju* i zatražio dozvolu da vidi rabina Elimeleha. Unatoč mladosti, rabin Naftali je već bio glasovit diljem Poljske i Galicije kao učenjak i veliki *cadik*, pa *gabaj* nije mogao razumjeti zašto je Noam Elimeleh tako strog

prema njemu. Rekao je mladiću da će opet pokušati. Rabin Elimeleh je ga je grubo odbio znajući da će njegov glas čuti i oni koji stoje vani. „Neka ide kuda god hoće, samo neka ode. Tko ga je tražio da dođe ovamo?“

Gabaj, koji je shvatio da mu je upornost uzalud, napustio je rabinov ured. Rabin Naftali je pao sa stolice i gorko zaplakao. Plakao je dva sata i ponavljao: „*Ribono šel Olam*, zašto je protiv mene to što sam rođen u *jihut* ... *Heilige tate*, Oče nebeski, samo ti možeš pretražiti čovjekovo srce. Samo ti znaš najdublje misli i razumiješ moje slomljeno srce.“ To je ponavljao sve dok se nije onesvijestio.

Tada je Noam Elimeleh pozvao *gabaja* i rekao mu da pomogne mladiću: „Pobrine se za njega. Daj mu hrane i pića, a onda ga dovedi k meni.“

Kad je Ropšicer napokon doveden pred Noama Elimeleha, rabin ga je zagrlio i toplo primio. „Čekao sam na to slomljeno srce,“ rekao je Elimeleh. ■

Prevela Dolores Bettini

Rabbi Shaul Rosenblatt:

Sloboda zahvalnosti

Ovo tjedni odjeljak nastavlja sa temom žrtava. One su nabrojane i objašnjene vrlo detaljno.

Mislim da ću ovoga puta pozornost posvetiti nadolazećem blagdanu Pesahu.

'Seder' koji slijedimo na večer Pesaha je putokaz do osobne slobode. Sloboda je, kako sam već objašnjavao, sposobnost da učinimo ono što želimo učiniti radije nego da podilazimo svojim osjećajima. Zapravo, ropstvo je slično kao i ovisnost - iz navike biramo na temelju onoga kako se osjećamo, umjesto na temelju onoga što želimo. Kao dobra ljudska bića kakva jesmo, svi mi imamo svoje ovisnosti.

Seder se uvijek iznova fokusira na ono što Židovi zovu '*hacares tov*' - zahvalnost. Zahvaljujemo B-gu što nas je spasio iz Egipta. Govorimo '*Halel*' - slavu B-gu. Pjevamo pjesme zahvalnosti. Zahvaljujemo i zahvaljujemo ponovo i ponovo. Seder je, iznad svega, večer prepoznavanja B-žje obilne dobrote prema nama.

To je stoga što je jedno od naših najvećih ropstava, na neki način čak i korijen svakog ropstva, naša ovisnost o negativnom razmišljanju. 'Jednostavno si ne možemo pomoći. Život nije dobar. Život je tako težak. Ja nisam dobar. Ja ne mogu postići ništa. Život nije vrijedan sve te muke...'

Mi se podsjećamo toga ponovo i ponovo sve dok to ne postane proćanstvo koje samo sebe ispunja. Osjećamo se jadno u svojim životima i zbog toga se otvaramo svim vrstama ovisnosti - ovisnosti o potrebi za uspjehom, ovisnosti o supstancama koje će na trenutak ukloniti našu bol, ovisnosti o nezdravim odnosima, ovisnosti o poslu, ovisnosti o televiziji kao vrsti bijega. Kada se u životu ne osjećamo dobro, postajemo ovisni o mnogim stvarima.

Ali ljudi koji cijene onu temeljnu dobrotu života rijetko imaju problema sa ovisnošću. Ako je život dobar, ne trebaju nam alkohol i droge; ne treba nam bijeg putem televizije ili kockanja; ne trebamo raditi 25 sati dnevno 8 dana u tjednu. Jednostavno rečeno, kada je život dobar,

ne moramo bježati od njega.

Cijeniti dobrotu života podrazumijeva slobodu. Ako je život dobar, tada je sloboda moguća. Ako nije, bit ćemo namamljeni u udobnost ropstva uvijek iznova. Zato tijekom Sedera, ponovo i ponovo, mi zahvaljujemo B-gu za život koji nam je dao - život smisla i svrhe; život izazova i prilika; život borbi koje će nam pomoći u postizanju velikih stvari; život beskrajnog blagoslova.

Ako to uspijemo prepoznati u večeri Sedera, imamo priliku izaći iz ropstva koje smo si sami nametnuli. Znati koliko je život dobar je preduvjet slobode. Seder je prava prilika da se fokusiramo na to. Život je prekratak da bismo propustili takve prilike.

Šabat šalom ■

Prevela Anja Grabar

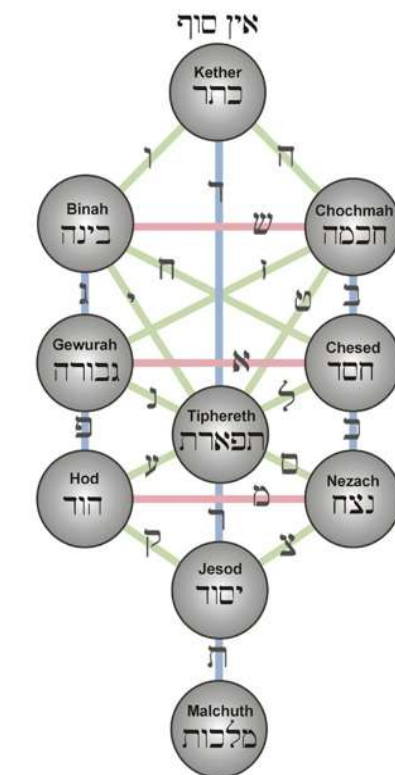
Rabbi Shaul Youdkevitch, Live Kabbalah:

TJEDNI ZOHAR: CAV

Prošlotjedna *paraša* (odjeljak Tore, priča) imala je poruku da se knjiga VaJikra (Levitski zakonik) uglavnom bavi žrtvama u Hramu (*korbanot*) koje simboliziraju alate za približavanje (*lekarev*) Stvoritelju.

Ovaj tjedan *paraša* "Cav" počinje riječima: "G-spod reče Mojsiju: Daj Aharonu i njegovim sinovima ovu naredbu ..." i Zohar objašnjava da "ne postoji zapovijed, nego samo štovanje idola (*avoda zara*)". Znači, kad god na bilo što reagiramo i kada postupamo kao da se ravnamo po zapovijedi, to je štovanje idola. Idolopoklonstvo se može definirati kao davanje kontrole nad našim životom, našom vezom s vlastitom dušom i sa Svjetlom nečemu što je izvan nas. Zašto?

Glavna je svrha stvaranja bila podijeliti blaženstvo i dobrotu sa stvorenim bićima, s nama. Međutim, mi smo odlučili da svu tu dobrotu ne primimo pasivno; mi smo ju htjeli zaraditi kroz svoj vlastiti rad i trud. Odlučili smo da i mi želimo biti

stvaratelji, i time smo dobili moć slobodne volje, s kojom je došla sposobnost da kontroliramo svoju sudbinu. Stoga, kad god izgubimo kontrolu nad svojim životom, svojim osjećajima i mislima, mi se nalazimo u stanju idolopoklonstva.

Zbog toga je naš cilj da budemo u stanju ravnoteže. Zohar objašnjava da se sveto bogoslužje u Hramu zasnivalo na tri sile: kohenu, levitima i Izraelu - inicijali su *KLI* (כלי - "posuda"), a da bi "posuda" bila savršena i cijela, kako bi mogla u sebe prihvatiti sve obilje stvarjenja, ona mora sadržavati te tri sile: "kohen" je sila desne kolone - davanje i dijeljenje; "Levi" je sila lijeve kolone - želja za primanjem (to je sila *dina* - presude); "Izrael" je središnja kolona - sila ravnoteže.

Paraša nam govori da je uloga *kohena* da osigura da "... *vatra mora stalno gorjeti na žrtveniku*". Komentatori pitaju kako to da se *kohen* koji simbolizira desnu kolonu mora nositi s vatrom koja simbolizira lijevu kolonu!? No, očito postoje dvije vrste vatre (na hebrejskom *eš*): *eš zara* (vatra štovanja idola) i *eš kodeš* (vatra svetog bogoslužja). Kad god nas kontrolira moć *dina*, dok proživljavamo ljutnju, frustraciju, depresiju, itsl, tada znamo da u nama gori *eš zara*, koja nas uništava i razara. Ovu se vatru može jedino savladati *eš kodešom*. Ako je u nama stalno gori zapaljeni *eš kodeš*, vatra da se činimo dobro, za našeg bližnjega, ta će vrsta vatre prevladati i ukloniti ovu *eš zara*. Mi u sebi moramo probuditi vječnu vatru i na sebe gledati kao na žrtvenik na kojem neprestano gore žrtve. Ovaj unutarnji ushit pomoći će nam da svladamo *eš zara* koja je u nama i dovest će nas bliže Stvoritelju. ■

Prevela Tamar Buchwald

Rav Kook:

Prinošenje žrtve i proroštvo

Krajnji cilj službe u Hramu je *hašra'at Šechina*, dovesti B-žansku Prisutnost u naš fizički svijet. Ovaj je jasan cilj povezan s jedinstvenim fenomenom b-žanskog nadahnuća i proroštva. B-žja prisutnost u Hramu na nacionalnoj je razini analogna prebivanju proroštva u duhu proroka.

Konkretno, prinošenje žrtve *ola* koja se u potpunosti sažiže na žrtveniku, odgovara najvišoj razini komunikacije između nas i B-ga, uzvišenoj razini na kojoj je materijalni svijet nema nikakvu važnost. Baš kao što je plamen žrtvenika potpuno progutao fizički aspekt žrtve, tako isto i ova vrsta duhovnog susreta u potpunosti nadilazi naše fizičko postojanje. Razmatrajući službu žrtvovanja *ola* možemo steći uvid u proročko iskustvo.

S onu stranu fizičkog

Dnevnu je žrtvu *Tamid* (vječnu) tijekom noći vatra na žrtveniku u potpuno spalila. Što se činilo s pepelom? Sljedećeg dana je *kohen* stavio jednu hrpicu pepela pored žrtvenika. Da bi uklonio ostatak, on se presvukao u manje značajnu odjeću i prenio pepeo na obredno čisto mjesto izvan tabora.

Odatle vidimo da je služba *ola* žrtve uključivala tri različite lokacije, od kojih je svaka sljedeća bila niže razine svetosti: Vatra na žrtveniku. Pored žrtvenika, gdje je stavljena lopatica pepela. Obredno

čisto mjesto izvan tabora za preostali pepeo.

Tri faze

Proročki doživljaj je proplamsaj svetog plamena unutar ljudske duše, b-žanska interakcija koja nadilazi običan život. Ovaj izuzetan događaj odgovara prvoj fazi, noć-nom spaljivanju žrtve na vatri svetog žrtvenika.

Međutim, prorok želi proširiti utjecaj ovog uzvišenog iskustva, tako da ono može ostaviti traga na njegovim karakternim osobinama i unutarnjem životu. Ovaj pokušaj odgovara stavljanju jedne količine pepela, preobraženog vatrom žrtvenika, odmah uz žrtvenik. Ovo je sekundarna razina svetosti, analogna onim aspektima života koji su bliski samom svetom, u kojima se mogu pohraniti dojmovi svete vizije u jednom čistom stanju.

Najniži izraz proročke vizije je njeno javno objavljivanje. Informiranje ljudi o sadržaju B-žje poruke, i time ulijevanje B-žanskog svjetla u život i ljudski moral - to se odvija na više perifernoj razini. S vanjske strane unutarnjeg tabora, na granici s područjem svjetovnog života, *kohen* javno iznosi preostali

pepeo. Međutim, čak i ovo područje, mora biti obredno čisto, tako da prodirući utjecaj svete službe može izvršiti svoj utjecaj. Zarad svoje javne poruke, *kohen*-prorok treba se donekle spustiti iz svog prijašnjeg stanja svetosti i presvući u manje značajnu odjeću. Metaforičkim rječnikom mudraca "Odjeću koju sluga nosi dok kuha za svog gospodara ne smije se koristiti dok on svom gospodaru posluhuje vino" (*Šabat*114a).

Stalna vatra na žrtveniku

Tora svoj opis službe žrtve *ola* zaključuje upozorenjem da vatra na žrtveniku treba neprestano gorjeti: "*Kohen će na njemu zapaliti drvo (za potpalu) svakog jutra*". (*Lev* 6,5) Zašto to sada spominjati?

Upravo u ovom trenutku, nakon što je *kohen*-prorok napustio unutarnju jezgru svetosti kako bi se pobrinuo za trenutne životne stvari, on mora ostati svjestan stalne vatre na žrtveniku. Unatoč tome što se bavi s praktičnim i svjetovnim aspektima života, sveta vatra nastavlja gorjeti u srcu. To je jedinstvena osobina vatre žrtvenika: izdaleka, ona može zagrijati i uzdići svaku dušu Židovskog naroda. Ova je sveta vatra moćna, sveta ljubav koja se ne može ugaziti, kako je rečeno, "*Silne vode ne mogu ugaziti ljubav; niti je rijeke mogu odnijeti*" (*Pjesma nad pjesmama* 8,7).

Ipak, nije dovoljno da sveta vatra

nastavak na stranici 8

(nastavak sa 7. stranice) **Rav Kook: Prinošenje žrtve i proroštvo**

gori samo u unutarnjim dubinama srca. Kako možemo osigurati da njezini plamenovi dosegnu sve aspekte života, i opstanu pred "silnim vodama" ovozemaljskog života?

Upute kojima Tora završava ovo predstavljaju rješenje ovog problema: "Kohen će na njemu zapaliti drvo (za potpalu) svakog jutra." Koja je svrha ove odredbe da se zapale drva? Novi trupci drva hrane svetu vatru žrtvenika. Sličan izraz svakodnevnog duhovnog nadopunjavanja nalazimo u Izaiji 50,4: "Svakog jutra On budi uho moje da čuje u skladu s učenjima." Baš kao što svakodnevno obnavljanje srca žrtvenika oživljava svetu vatru, tako i, svakodnevno razmišljanje o B-žjim čudesima i obnavljanje učenja Njegove Tore pomlađuje dušu. Ovo obnav-

ljanje potkrepljuje dušu, daje joj snage za nova djela i težnje, i budi novi duh života s unutarnje vatre duše.

Pročišćavajuća vatra žrtve paljenice - Ola

"Ovo je zakon za Ola, žrtvu paljenicu. To je žrtva paljenica koja ostaje na srcu žrtvenika cijelu noć, do jutra." (Lev 6,2.)

Što je smisao spaljivanja žrtve *ola* tijekom noći?

Uzdizanje duše

Središnji ceremonijal kod prinošenja žrtve - *korbana* je *zerikat ha-dam*, kada se krvlju žrtve škropi podnožje žrtvenika. Koje je značenje ovog rituala?

Krv se odnosi na *nefeš* - našu dušu, našu životnu silu. "Jer krv je *nefeš*" (Pnz. 12,23). Škropljenje krvi na

ž r t v e n i k
i s p u n j a v a
prvobitni cilj
ž r t v o v a n j a ,
pročišćenje duše
i okajavanje
njenih prijestupa
- "To je krv koja
vrši pomirenje za
dušu" (Lev 17,11).
Ova služba
uzdiže temelje
nefeša.

M e đ u t i m ,
postoji razina
ispod *nefeša*,
jedna niža
životna sila koja

se nalazi bliže tijelu i njegovim funkcijama. Ovu razinu života također treba uzdignuti. Mi nastojimo pročistiti čak i naše najniže fizičke sklonosti i osobine. Ovo pročišćavanje se postiže kroz duboku čežnju da budemo blizu B-gu - težnju koja teče kroz cijelu naciju putem svete *avoda* - službe u Hramu.

Iz tog razloga, stih naglašava: "*hi ha-ola*" - "To je [ta] žrtva." Ista ta *ola* žrtva - koja uzdiže i oplemenjuje *nefeš*, oplemenjuje i naše niže karakterne osobine. Duša je uzdignuta kroz *zerikat ha-dam*, dok se krvlju škropi unaokolo žrtvenika. Niža životna sila biva uzdignuta kada udove žrtve guta vatra žrtvenika. Sveta vatra oplemenjuje i čisti našu fizičku prirodu.

Zašto paliti žrtvu noću?

Tijekom noći fizička je strana dominantna, a viša svjetlost duše je skrivena. Tijekom ovog perioda duhovnog mirovanja vatra žrtvenika izgara i čisti fizičke ostatke žrtve. Ova noćna služba čuva život da ne potone u bezdan surovog materijalizma.

Žrtva izgara do zore. S dolaskom jutra, duša se budi u svojoj snazi i svjetlu. Ona je spremna stati pred B-ga, živa i puna životne energije, u svojoj obnovljenoj veličanstvenosti. ■

Prevela Tamar Buchwald

Rabbi Berel Wein:

Upute za uporabu

Cijeli smisao života po Tori počiva u riječi *cav* kako nam priopćava naslov *parše* od ovoga tjedna. *Cav* znači naredba, red, uputa. Ona ostavlja malo manevarskog prostora za individualnu kreativnost u vršenju obreda i zapovijedi.

Vrednote življenja po Tori dolaze s uputama za uporabu. I baš kao što sve one divne tehnološke naprave u našim životima zahtijevaju da se pridržavamo uputa iz priručnika koji dolazi uz svaki od tih uređaja, da bi svrsishodno funkcionirale, tako i Tora u duhovnoj oblasti judaizma zahtijeva poštivanje određenih uputa.

Nije slučajno da svaki od blagoslova koje su rabini sastavili da se kazuju prije vršenja *micve* u sebi sadrže riječ *v'civanu* – i On nam je zapovijedio, jer sama *micva*, što mi uobičajeno prevodimo u smislu da je to dobro djelo, doslovce

označava nešto što je zapovijedeno.

To priznanje da je zapovijedeno, da se predano i precizno slijedi Torin priručnik s uputama ono je što je definiralo judaizam kroz stoljeća. U današnjem svijetu ima mnogo onih koji nastoje “poboljšati” Toru. Oni su napisali novi priručnik s uputama koji se neprestano mijenja, koristeći slatkorječive pojmove poput “prikladna” “progresivna” “dopadljiva” kako bi opisali molitvenu službu, zapovijedi Tore i Židovske vrijednosti.

Linija rascjepa u današnjem Židovskom životu na istom je mjestu gdje oduvijek i bila, u tom prihvaćanju ili odbacivanju koncepta *v'civanu*. No Židovska nas povijest uči da ništa što mijenja ovaj koncept ne položi test vremena i neprestane promjene običaja u ljudskom društvu. Samo je stari

nastavni priručnik još ostao na snazi i čuva nas, nakon što je sve drugo nestalo sa scene.

Koncept *v'civanu* tare nas u drugom smjeru. Mi se po prirodi bunimo protiv autoriteta koji nam drugi nameću. Od djetinjstva tražimo da sve činimo sami, onako i u vrijeme kad nam se hoće. Stoga možemo shvatiti što su rabini mislili kada su rekli da je Izreški narod primio Toru na Sinaju i osjećao se kao da mu brdo stoji nad glavom kao teško i prisilno breme.

Ovdje će im biti zapovijedeno da stvari čine na određeni način, da vrednote Tore učine važnijima od svojih vlastitih osobnih želja, logike i načina života. I upozoreni su da će napuštanje Tore, i nepoštivanje uputa iz priručnika na njih dovesti osobne i nacionalne probleme, tragedije, otpad i oštre sudove.

Gora nam još uvijek visi nad glavama, budući smo svjedoci ove činjenice u mnogim aspektima našeg života. Dakle, ponovo smo napravili puni krug do ideje o *cavu* and *v'civanu*. Koncept *cav* onako kako je objavljen u ovoj tjednoj *parši* nije upućen samo Aronu i njegovim potomcima, već je dio nasljeđa judaizma za sve Židove i za sve one koji žele svjedočiti židovskom kontinuitetu u svojim obiteljima te židovskom narodu u cjelini

Cijela knjiga Vajikra u rabinskoj je literaturi opisana kao *Torat Kohanim*

nastavak na stranici 10

(nastavak sa 9. stranice) **Rabbi Borci Weiz: Upute za uporabu**

- zakoni, upute, obredi i dužnosti Aharonu i njegovih sinova, utemeljitelja svećeničke obitelji Izraela. U ovoj godini čitanju Tore, Moše je dobio uputu da izda naredbu Aharonu u vezi dnevnih žrtava koje treba prinositi u Miškanu/ Šatoru sastanka i održavanju vječne vatre koja uvijek treba gorjeti na svetom žrtveniku.

Aharon i njegovi sinovi bili su odabrani za poseban status i savjesnu službu u ime Izraela i Stvoritelja. Postavlja se pitanje, zašto su Aharon, njegova obitelj i potomci bili za to izabrani? U Tori ćemo kasnije naći da će Moše optužiti za nepotizam zbog izbora njegovog brata i nećaka za svećenički rod Izraela.

Sama Tora ne pruža nikakvo objašnjenje za ulogu svećenika u Židovskom životu i hramskoj službi. Ona također ne otkriva nikakav razlog ili motiv za izbor Aharonu i njegove obitelji da na povlašten način služe kao svećenici i ovlaštene službenici u službi u Miškanu/Šatoru sastanka i kasnije u Hramu u Jeruzalemu.

Međutim, gotovo kao usput, u svom komentaru na *paršu Tecave*, rabi Abraham ibn Ezra navodi da Aharon nije bio izabran toliko zbog svojih zasluga, da tako kažemo, već zato što je oženio Eliševa, Nachšonovu sestru i time postao dio te obitelji. I zasluge te obitelji on je upio u sebe i time postao najprikladniji kandidat za Velikog

svećenika Izraela.

Rabi Abraham ibn Ezra nikada se ne vara u svojim originalnim i intuitivnim tumačenjima Tore. Nachšon je simbol osobnog rizika i žrtvovanja za opstanak Židovskog naroda. Tradicija ga spominje kako skače u Jam Suf prije nego li se vode razdvoje kako bi omogućio Židovskom narodu da pobjegne iz faraonovog ropstva i svog potpunog istrijebljenja.

Nachšon će biti vođa Judina plemena, vjerojatno najvažnijeg od izraelskih plemena, i on će biti prvi od plemenskih vođa koji će prinijeti dobrovoljni prinos i dar za Miškan/Šator sastanka na dan njegova puštanja u funkciju i posvećenja. Upravo je ta osobina žrtvovanja i javne službe najočitije potrebna kod uloge Velikog svećenika Izraela i očuvanja hramske službe za sve generacije.

Aharonu je neophodno potreban primjer i utjecaj Nachšona kako bi

ispunio svoju vlastitu ključnu ulogu u Židovskom životu. Moše može Aharonu zapovijediti dužnosti koje ga obvezuju da vrši svoje dužnosti kao Veliki svećenik Izraela, zbog duha žrtvovanja za opće dobro koje ga prožima zaslugom toga što je dio Nachšonove obitelji.

Ovo je uistinu izvanredna spoznaja koja nas uči koliko su u našem životu i ulozi koju nam je Vječni izabrao da je izvršimo u Židovskom javnom životu važna naizgled nebitna pitanja i stvari poput obiteljskih odnosa. Nikada ne bismo smjeli umanjivati važnost našeg utjecaja, čak i na neizravan način, na druge i na smjer u kojem ide Židovsko društvo.

Šabat šalom.

Purim sameach ■

Rabbi Vissocher Frand:

Spremnost da se odustane od sebe je preduvjet mira

Medraš Tanhuma na početku *parše Caw* kaže: Narodi svijeta rekli su Bilaamu, "Zašto je Svemogući dao Izraelu zapovijed da prinosi žrtve, a nama nije dao takvu zapovijed?" Bilaam je odgovorio: Žrtve su vezane uz mir i narodu koji je prihvatio Toru dozvoljeno je prinositi žrtve zapisane u Tori. Vi, narodi svijeta, odbacili ste Toru. Sada biste htjeli prinositi žrtve? Ne. Samo narod koji je prihvatio Toru može prinositi žrtve!"

Medraš time kaže više od toga da su žrtve dio 613 zapovijedi i da su stoga dio paketa – samo narod koji prihvati zapovijedi može prinositi žrtve. Medraš ističe dvije stvari. Prvo, ističe da žrtve predstavljaju mir. Zatim dodaje – Židovi su prihvatili Toru, narodi svijeta su odbacili Toru i zato samo Židovi mogu prinositi žrtve. Čini se da Medraš indicira i to da ključan faktor nije slijedi li narod sada Toru ili ne, već je li narod originalno prihvatio Toru ili nije!

U *sefer Meir Dereh* vidio sam objašnjenje ovog *medraša*. Vjerujem da je to objašnjenje primjenjivo za nas danas bez obzira na činjenicu da više nemamo priliku prinositi žrtve.

Postoji vrlo poznato učenje *hazala* da kada je Svemogući došao narodima svijeta i upitao ih žele li prihvatiti Toru, oni su odgovorili: "Što u njoj piše?" (*Ma kasuv bah?*) Kada je isto pitanje postavio Izraelu, oni su odgovorili: "Činit ćemo i poslušati"

ti" (*Na'ase v'nišma*). To je temeljna razlika između našeg pristupa i pristupa naroda svijeta.

"*Ma kasuv bah?*" nije pitanje koje izražava znatiželju o onome što u Tori piše. "*Ma kasuv bah?*" izražava nevoljnost da prihvatim Tvoju vlast nada mnom bez svojih uvjeta. "*Ma kasuv bah?*" znači da nisam spreman pustiti svoja prava, svoje želje, ono što jesam.

S druge strane, "*Na'ase v'nišma*" je prazan ček. "Što god Ti ispišeš u taj ček, ja ću prihvatiti." To je stav. On izražava moju spremnost da pustim svoj ego, svoju neovisnost, svoja prava i ono što jesam.

Ramba"n objašnjava da je prinošenje '*korbana*' (žrtve) čin pokornosti. Klanje i prinošenje životinje ili ptice na oltaru odašilje poruku: B-že, ovo se trebalo dogoditi meni. Ja sam spreman prihvatiti ideju da sam učinio krive stvari. U stvarnosti, ja sam se trebao naći na oltaru.

Korbanos stvaraju mir između Svemogućeg i Njegovog naroda. Ako čovjek ima stav '*na'ase v'nišma*', tada može doseći tu razinu poniznosti. Mir može doći jedino kad čovjek ima spremnost da se ponizi i da se odrekne nekih svojih prava i želja.

To je značenje prethodno citiranog *medraša*. Židovi mogu doseći tu razinu mira sa svojim Stvoriteljem kroz poniznost. Kako znamo da to mogu učiniti? Zato što su to već jednom učinili – rekli su '*Na'ase v'nišma*.' Narodi svijeta ne mogu doseći tu razinu mira sa svojim Tvorcem. Zašto ne? Jer nisu bili spremni prihvatiti Toru riječima '*Na'ase v'nišma*'. Oni su zahtijevali znati '*Ma kasuv bah?*' što je izražavalo njihovu nespremnost da odustanu od svojih želja.

Mnogo puta pozvani smo 'činiti mir'. To može uključivati mir između dvaju supruznika ili mir sa susjedima ili prijateljima. Ponekad to uključuje postizanje mira između nas i naše djece, ili nas i naših roditelja. Kako bismo postigli mir, moramo biti spremni reći 'u redu, ja sam spreman odustati od onoga na što upravo mislim!' Kada postoji namjera da bude 'sve po mom', kada ustrajem u svojim namjerama, tada se mir ne može postići.

Lekcija mira je da čovjek mora biti spreman odustati od dijela sebe kako bi postigao mir. To je težak, ali

nastavak na stranici 12

(nastavak sa 11. stranice) **Rabbi Yissocher Frand: Spremnost da se odustane od sebe Je preduvjet mira**

prijeko potreban korak u postizanju mira.

Postoji zanimljiv *medraš Tanhuma* koji nalazimo u *parši Šemini*, ali povezan je sa stihom u ovoj jednoj *parši*. Na kraju *parše Cav*, stih kaže: "Ne odlazi sa ulaza u Šator sastanka sedam dana, sve do dana kad tvoje posvećenje ne bude dovršeno, jer bit ćeš posvećen kroz period od sedam dana." (*Vajikra 8,32*)

Parša Cav bavi se detaljima 'šivas jemej ha'miluim' (sedam dana posvećenja), perioda od sedam dana u kojem su razne žrtve prinošene kako bi se posvetio *Miškanu*. *Parša Šemini* započinje riječima "I bilo je to osmoga dana" (*Vajikra 9,1*). To se odnosi na osmi dan koji je uslijedio nakon 'šivas jemej ha'miluim'.

Za vrijeme tih sedam dana, Aharonu i njegovim sinovima bilo je zabranjeno hodati izvan područja *Miškana*. Bili su ograničeni na područje *Miškana* (*Šatora sastanka*) čitavih tjedan dana dok je trajala ceremonija posvećenja.

Poslušajte zagonetni *medraš* sa početka *parše Šemini* koji se odnosi na ovaj stih.

"Onaj tko čuva *micvu* neće znati za zlo (*šomer micva loj eda davar ra*)." (*Koheles 8,5*). Prema *medrašu*, to se odnosi na Aharona, u vezi kojeg je pisano "Ne udaljavaj se od ulaza u Šator sastanka sedam dana." Moše mu je rekao 'Održavaj sedmodnevni period žalo-

vanja (to je rekao PRIJE smrti Aharonovih dvaju sinova). U osnovi, prema tom *medrašu*, svrha tih sedam dana posvećenja bila je ta da Aharon i njegovi (preživjeli) sinovi mogu održati 'šiva' za dvojicu Aharonovih sinova kojima je bilo suđeno da poginu na osmi dan ceremonije posvećenja!

Ono što *Medraš* komentira na taj stih u *Koheles* je sljedeće: Čovjek koji drži *micvu* (*šomer micva*), drži je bez da zna zašto (lo jeda davar ra) – to se odnosi na Aharona i njegove sinove koji nisu shvaćali zašto su ograničeni na područje *Miškana* sedam dana. Ono što su zapravo činili jest da su držali *micvu* o 'šiva' (prije no što se fatalni događaj uopće dogodio).

Kako da mi razumijemo tu čudnu ideju? Zašto održavati 'šiva' prije no što se uopće dogodi?

Vidio sam sljedeće objašnjenje u *sefer Šemen haTov*. Ponekad može biti da nam B-g čini uslugu. Nadav i Avihu umrli su odmah nakon što je *Miškan* počeo djelovati. Zamislite da na prvi dan otvorenja novog *šula* (sinagoge), odmah nakon 'velikog

otvorenja', netko bude ubijen u *šulu*! To ruši cijelu radost te prigode. B-g je znao da će oni umrijeti pa je zato rekao, "Neka sada održe 'šiva'." Na taj način, radost posvećenja *Miškana* neće biti uništena. *Aveilus* (*žalovanje*) je održano prije no što se događaj uopće dogodio!

Talmud kaže (*Šabos 130a*) da se 'kesuba' (vjenčani ugovor) nikad ne napiše bez barem malih neslaganja (među obiteljima). Onome tko je ikada udao svoje dijete ne treba objašnjavati ovu gemaru. Teške odluke poput one koliko jela treba biti servirano na svadbi i slično, mogu uništiti radost!

Svijetla strana te ideje je da, ako treba biti nekih svađa prije braka, neka se to dogodi unaprijed! Možda ne zaslužujemo savršeno vjenčanje. Mora biti nekih borbi ili svađa koje sprečavaju potpuno savršen događaj. Kao tijekom 'šivas jemej ha'miluim', šiva se održala prije *simhe*, tako da prijeđemo preko neugodnih stvari.

To se događa sa vjenčanjem. Nema vjenčanja (*kesube*) kojem ne pretihode neke neugodnosti između obitelji koje su uključene u vjenčanje. Bolje da se one odigraju prije službene ceremonije, nego da pokvare događaj i zagorčaju radost tijekom ili nakon nje.

To bi moglo značenje ovog zagonetnog *medraša*. Pozdravljam i druge prijedloge. ■

Prevela Anja Grabar

Balashon - Hebrew Language Detective

Za vrijeme praznika tijekom Pesaha posjetili smo Biblijski prirodoslovni muzej u Bet Shemeshu. To je zaista vrlo zanimljiv muzej s živim životinjama, te obilaskom na kojem se mogu vidjeti izložene životinje iz vremena Tanaha, i prilikom čega će vam vodič rastumačiti njihovu religijsku i znanstvenu pozadinu. Posebno su me se dojmili slučajevi u kojima se biblijska riječ za određenu životinju danas odnosi na nešto drugo.

Jedna od stvari koje su me iznenadile bilo je *cav* צב. U suvremenom hebrejskom, ta se riječ nesumnjivo odnosi na kornjaču. No, u muzeju smo, umjesto kornjače našli velikog guštera. Kako se to dogodilo?

Prije svega pogledajmo zbog čega je ona izvorno opisivala jednu vrstu guštera. To je relativno jednostavno za odrediti, budući da imamo srodni arapski *dabb*, koji znači gušter. Kaddari kaže da se to odnosi na velikog guštera iz obitelji agamidae, a Daat Mikra na *Vajikra* 11,29 (jedini

spomen *cava* u Tanahu), točnije ga identificira kao egipatskog *dabb* guštera, *Uromastix aegyptia*, u arapskom poznat kao *dhab*. Može ga se naći u pustinjskim područjima ove regije, a beduini ga koriste za jelo (premda je to Židovima zabranjeno upravo ovim retkom u *Vajikra*).

Na hebrejskom se ova porodica guštera naziva *hardon* חרדון, i na taj način Targum Jonatan i prevodi tu riječ. Rav Saadia Gaon izričito identificira *cav* kao *dabb* guštera.

Pa zašto danas *cav* znači kornjača?

Encyclopedia Mikrait kaže da bi to moglo biti zbog zbrke koja je nastala s jedinim drugim pojavljivanjem riječi *cav* u Tori, u *Bamidbar* 7,3. Taj redak opisuje prinose knezova prilikom posvećivanja Šatora sastanka, te spominje da se njihov prinos sastojao od - שש-עגלת צב šest *eglot* (kola) *cava*. Značenje *cava* na ovom mjestu je vrlo nejasno. *Midrašim* u *Sifrei* na ovaj redak i *Bamidbar Raba* 12,17 navode različita mišljenja među rabinima, uključujući "potpuno opremljena", "lijepo uređena", ili "boje neba". Rabi Jehuda Hanasi

wiseGEEK

kaže da je to značilo קמירות *kamirot* - "nadsvođena, pokrivena" (što proizlazi iz grčkog *kamara* - "luk, lučni krov", te u konačnici izvora za engleski naziv za fotoaparat - *camera*.) Onkelos također kaže da *cav* ovdje znači "pokrivena".

Raši piše da je "jedino" značenje za *cav* pokriven, a njegova izravnost ovdje možda je prouzročila da su kasniji pisci kornjaču vidjeli kao vjerojatnog "pokrivenog" gmaza. (U većini izdanja Rašija, on zapravo *cav* u *Vajikra* identificira kao *froit*, staro-francuski za žabe ili žabe krastače. Međutim, Moshe Katan u svojim tumačenjima stranih riječi u Rašiju, tiskanih u uvodu Daat Mikra, piše da se u nekim Rašijevim rukopisima nalazi riječ *tartuge*, što znači "kornjača".)

Tijekom godina bilo je nekih pokušaja da se za kornjaču počne upotrebljavati riječ *šalchufa* שלחופה (na osnovu arapskog), ali to nikada nije zaživjelo.

I tako sada kada ste pročitali sve ovo i dobili ideju o tome što znači riječ *cav* nemojte smetnuti s uma da je sve ovo iz naredne *paraše* Šemini i da ćete čitajući *parašu Cav* - naići, naravno, na riječ *cav* - koja je napisana sasvim drugačije (צב)... I pri tom mislim zaista drugačije... ■

Rabbi Shaul Rosenblatt :

Purim – Davanje dovodi do ljubavi

Purim je jedan od mojih omiljenih blagdana. Započinje sjajnom pričom u kojoj glavnu ulogu ima židovska heroina – kraljica Ester. Nastavlja se raskošnim objedom i 'zapovijedi' da se napijemo. No, ono što je moj najdraži dio, jest to da je to dan ispunjen davanjem i dobrom voljom.

Postoje dvije odvojene zapovijedi za Purim. Najprije, tu je zapovijed o davanju siromasima – to je nešto što se očekuje tijekom cijele godine, no na Purim se traži veća razina predanja. Zatim je tu 'mišloah manos'. Rečeno nam je da barem jednoj osobi darujemo barem dvije jestive stvari. Ipak, ljudi najčešće taj dar daruju svojoj obitelji, prijateljima, susjedima itd. Ako ste ikad bili u ortodoksnoj zajednici na Purim, znate taj duh davanja koji tamo prevladava. Ljudi provode cijelo jutro i dio poslijepodneva jureći okolo s namjerom da daruju što više darova. I djeca su dio povorke. A osjećaj koji ispunja zajednicu je osjećaj ljubavi.

Rabi Dessler, rabi iz razdoblja 20. stoljeća, objašnjava da između davanja i ljubavi postoji snažna veza. On sugerira da davanje zapravo dovodi do ljubavi; pokazuje kako je hebrejska riječ za davanje 'hav', a za ljubav 'ahava'. Davanje je, u hebrejskom, korijen ljubavi. Tako je i u govoru duše – davanje je korijen ljubavi.

Želio bih to objasniti malo dublje.

Netko bi mogao pomisliti da rabi Dessler kaže da počinješ bez ljubavi, zatim daješ i nekako se ljubav stvori... u mom umu, to nije takav mehanizam.

Ja bih sugerirao sljedeće.

Ljubav je osjećaj koji leži u svima nama. Svi mi volimo čovječanstvo. Jer srž ljudskog bića je duša. A duša naprosto voli druge duše.

Dakle, što nam se događa? Ukratko, mi se izgubimo u sitnicama i našim osobnim problemima. Uključimo se u sumnjičavo, egoistično ili pohlepno razmišljanje u kojem ljudi za nas postaju objekti, umjesto da budu božanske duše kakve jesu. A kada ljudi postanu objekti, mi postajemo zaokupljeni time kako da ih najbolje iskoristimo kako bismo dotakli osjećaj ljubavi. Natječemo se s njima; oslanjamo se na njih emocionalno... Sve to

umjesto da ih jednostavno volimo.

Ali davanje mijenja stvari. Kada dajemo, mičemo naše čuvare. Umjesto da nam se u umu motaju misli o tome 'što druga osoba misli o meni', 'što može učiniti za mene', možemo se smiriti i dati mjesta mirnim mislima davanja. To daje prostora našem prirodnom osjećaju ljubavi da ispliva na površinu.

Davanje dovodi do ljubavi, ne zbog neke čarobne formule, već stoga što je ljubav naša primarna postavka i sve što trebamo učiniti jest da okrenemo leđa svom egoističnom načinu razmišljanja kako bismo ponovno podigli sustav. Purim je vezan uz davanje, a samim time i uz ljubav. Ako ste bili u ortodoksnoj židovskoj zajednici na Purim, onda znate točno na što mislim.

Purim: paradigma nade za svaku generaciju

Vidio sam prekrasno razmišljanje u Sefer – Jemej haPurim.

Nakon čitanja Megile pjevamo molitvu 'Šošanas Jakov' koja kaže 'Bio si njihovo vječno spasenje i njihova nada kroz sve generacije'. Što znači ta fraza – *v'tikvoasam b'hol dor v'dor?*

Prije pjevanja Šošanas Jakov, mi recitiramo blagoslov kojim završavamo čitanje Megile: "Blagoslovljen si Ti, Hašem, naš B-že, Kralju svemira, koji uzima naše tužbe, sudi naše zahtjeve, osvećuje naše pogreške, osvećuje se našim neprijateljima i donosi pravednu naplatu neprijateljima naše duše, B-g koji donosi spasenje." U tom blagoslovu koristi se sadašnje vrijeme (*haRav es riveinu, haDan es dineinu, v'haNokem es nikmaseinu* itd.)

Na Hanuku, molitva Al HaNisim ima sličan sadržaj, ali je u prošlom vremenu: On je borio naše bitke; On je sudio naše zahtjeve; On je osudio našu krivicu (*ravta es rivam, danta es dinam, nakamta es nikmasam*). Promjena vremena u dvije slične molitve mora biti značajna. Zašto su glagoli na Hanuku u prošlom, a glagoli na Purim u sadašnjem vremenu?

Vilna Gaon komentira na stih, "Da govorim o Tvojim dobroti jutrima i o Tvojim vjernosti noću" (*Tehilim 92,3*) da se jutro (*boker*) odnosi na dane otkupljenja. Otkupljenje je svijetlo poput jutarnjeg sunca. Kada *Klal*

Jisrael bude otkupljen, kada budu živjeli u miru u *Érec Jisrael*, tada će nam se činiti kao da je jutro. Isto tako, noć i tama su metafore za izgnanstvo. Kada smo u izgnanstvu, to je vrijeme 'Njegove vjernosti noću', što znači da ne vidimo B-žju ruku koja je sakrivena. U takvim vremenima, čini se kao da smo odbačeni. Ono što nas održava tijekom noći u našem izgnanstvu je naša '*emunasha ba'lejlos*' – imamo vjere unatoč izgnanstvu, Svemoguću je još uvijek zainteresiran za nas i brine o nama.

Paradigma te '*emunasha ba'lejlos*' je praznik Purim. Purim je blagdan izgnanstva, *jom tov* u '*galusu*'. Tijekom perzijskog izgnanstva, činilo se kao da je B-žja providnost napustila Židove. (Proglas je zapovjedio uništenje svih Židova od najmlađeg do najstarijeg u samo jednom danu.) 'Njegova vjernost noću' ono je što ih je održalo. Purim je događaj u povijesti kada je *Klal Jisrael* mislio da je odbačen, ali je zatim otkrio da je Svemoguću još uvijek zainteresiran za njih i da ih voli. On još uvijek bori njihove bitke, čak i u izgnanstvu.

Zato je molitva za Purim u sadašnjem vremenu – Onaj koji bori naše bitke, sudi naše zahtjeve, osvećuje se onima koji nam čine zlo. Čak i u *galusu*, kada se čini da su stvari izgubljene – do današnjeg dana okruženi smo ljudima koji nas žele uništiti – ali i tada On je tu – u sadašnjosti – bori naše bitke.

Hanuka je čudo koje se dogodilo kad smo imali *Beis HaMikdaš*. Mi znamo da je u takvom vremenu u povijesti prisutan Gospodar svemira. Taj period je prošlost, pa je zato i molitva za Hanuku u prošlom vremenu. Ipak, na Purim, dok smo još uvijek u izgnanstvu, moramo čuti da Svemoguću ne samo da je učinio nešto u prošlosti, nego ČINI to za nas i u sadašnjosti.

Purim je NAŠ blagdan i zato su mudraci u molitvu Šošanas Jakov uključili riječi "I njihova nada kroz sve generacije." Naša nada je da će se ono što se dogodilo na Purim nastaviti događati i nama u ovom vremenu. Naša nada nije samo za prošlost, već i za svaku generaciju (uključujući sadašnju) u kojoj "ustaju na nas u pokušaju da nas unište".■

Prevela Anja Grabar

Rabbi Dr. Nissan Mindol:

Moja molitva (As For Me... My Prayer)

KORBANOT - ŽRTVE

Slijedeći odjeljak Jutarnje molitve sastoji se od izabranih odjeljaka tekstova iz Tore, Talmuda i Mišne. Ti se tekstovi bave zakonima o prinošenju žrtava - *korbanot* i zakonima o (mio)mirisima - *ketoret*. Ovaj odjeljak završava s *beraitom* Rabi Jišmaela gdje se govori o 13 načela ili metoda pomoću kojih se tumači Tora.

Više je tumačenja zašto je upravo ovaj izbor tekstova uvršten u Sidur (da bi ih se izgovaralo svaki dan). Levuš je istaknuo, da je jedan od razloga i to da bi svaki Židov mogao ispuniti *micvu* "talmud Tore" (učenja Tore svaki dan). Jedna od temeljnih zapovijedi Tore je da svaki Židov uči Toru svaki dan, bez izuzetka. Tora se, kao što nam je poznato, sastoji od tri glavna dijela- T'NaHa, Mišne i Gemare. Sidur je osmišljen tako da svaki Židov koji moli, čita izvatke tekstova iz Tore i time ispunjava minimum zahtjeva o učenju Tore svaki dan.

Jedno od tumačenja objašnjava razlog zašto su upravo ti odjeljci teksta izabrani; jer kao što možemo zamjetiti, svi se odnose na službu u *Bet Hamikdašu* u staro doba. Naši mudraci kažu da se onoga koji uči o zakonima o žrtvama smatra kao da je žrtve on sam zaista i prinio. U ovdje navedenom odlomku iz Talmuda naći ćemo istu misao:

Abraham reče, "Gospodaru svijeta, bit će dobro dok postoji *Bet Hamikdaš*; no što će se dogoditi kada ga ne bude?" B-g je odgovorio, "Ja sam za njih već pripremio tekstove o žrtvama; kada ih budu čitali u Mojoj nazočnosti, smatrati ću kao da su uistinu prinijeli žrtve pred Mene, i

zaboraviti ću na njihove grijehove."

Nadalje, na nekoliko mjesta u Midrašu naši su mudraci naglašavali važnost čitanja o *korbanot* kao dostojnoj zamjeni za stvarno prinošenje žrtava (sada kada više ne postoji *Bet Hamikdaš*).

U stvari, prema tumačenju Rabi Jošue ben Levija, naše dnevne molitve, jutarnja i večernja, podudaraju se sa svakodnevnim prinošenjem zajedničkih žrtava (žrtava u ime cjelokupne zajednice) u *Bet Hamikdašu*. Njegovo tumačenje potvrdili su naši mudraci na više mjesta u Talmudu i Midrašu. Drugim riječima, kao što je svrha prinošenja žrtava za pojedinca i narod u cjelini bila približiti se B-gu (riječ *korban* izvedena je iz hebrejskog glagola sa značenjem "približiti se, pristupiti bliže") ista je svrha i molitve. Zato na šabat, *roš hodeš* i blagdane u službi imamo "dodatnu službu" *Musaf*; jer su se u te dane u *Bet Hamikdašu* prinisile dodatne žrtve - *Musaf*.

Žrtve, bilo zajedničke (koje su se žrtvovala za sav narod) ili pojedinačne (koje je žrtvovao pojedinac), prinisile su se za "iskupljenje" i služile su kao vidljivi izraz pokajanja, a cilj im je bio postići jedinstvo,

odnosno "sjedinenje" s B-gom, koje je bilo narušeno ili posve prekinuto grijehom. Jer, kad god se počinji grijeh, nastaje "zid" ili razjedinjenost, koja razdvaja griješnika od B-ga. Žrtvom se ukida ta razdvojenost. Na koji način? Svakako ne uz pomoć "čaranja". Prinošenje žrtava se nazivalo *avoda* - služba. Ta je služba uključivala i *Viduj* - priznanje počinjenog grijeha ali i umnu usredotočenost i kontemplaciju.

K tome, netom prije nego je životinja ubijena na propisani način, vlasnik životinje (koji prinosi žrtvu) prislanjao je svoje dlanove na glavu životinje. Tim se činom simbolički poistovjetio i stavio na njezino mjesto. Ovo čini zato da bi kao pokajnik pokazao da je ono što se čini životinji zapravo namijenjeno njemu - jer je prekršio B-žu volju. Međutim, B-g je, u Svom milosrđu, dopustio pokajniku da umjesto sebe na žrtvu prinese životinju. U najmanju ruku zbog tog razloga, griješnik treba pročistiti svoje misli, govor i djela, zbog kojih je i počinio grijeh, i ponovno ih posvetiti samo B-gu. Takvo pročišćenje i posvećenje simbolizira već prije spomenuti način na koji se mora izvršiti žrtvovanje: *kavana* - umna usredotočenost; *viduj* - glasno izricanje priznanja grijeha; i *semiha* - polaganje ruku na glavu žrtve /*korbana*.

U dubljem smislu, *korban* ima i druga značenja. Životinjska žrtva simbolizira "životinjsku" dušu u čovjeku, koja je zasjenila njegovu B-žansku dušu, (pa makar i privremeno) - dok je počinjao grijeh. B-žanska duša je uvijek posvećena B-gu. Ali "životinjsku" dušu u nama ponekad potiču iskušenja i strasti koje čovjeka odvođe u grijeh. Žr-

nastavak na stranici 16

(nastavak s 15. stranice) **Rabbi Dr. Nissan Mindol: Moja molitva (As For Me... My Prayer)**

tvujuću životinju kao *korban* - žrtvu B-gu, pokajnik se vidljivo i snažno podsjeća da svoju životinjsku dušu treba podrediti B-gu. Ova se poruka dalje naglašava činjenicom da se sva masnoća i krv životinje treba priniti B-gu. Masnoća simbolizira neobuzdano ugađanje sebi i neiskorištenu energiju, a krv - strasti i životnu snagu, a upravo bi to trebalo biti posvećeno B-gu. Na sličan, duboko simbolični poučni način, trebaju se shvatiti sve pojedinosti povezane sa zakonima *korbanot*; svaka pojedinost u sebi sadrži pouku kako bolje služiti B-gu i kako se Njemu više približiti (to se znanje naširoko tumači u svetim knjigama kabale i hasiduta).

Kako mi u današnje vrijeme nemamo *korbanot*, i upravo radi toga, učenje o značenju o smislu *korbanot* i naših molitvi koje su zamjena za službu u *Bet Hamikdašu* u staro vrijeme, imaju istu svrhu - približiti nas B-gu.

KETORET

Nakon čitanja izvotka iz Tore i *korbanot* - o žrtvovanju, slijedi dio iz Tore koji se bavi mirisima - *ketoretom*. U Siduru ovome prethodi slijedeći uvod:

„Ti si On, O B-že naš B-že, kojemu su naši preci prinosili mirisne začine, u vrijeme dok je postojao Bet Hamikdaš, kako si im Ti bio zapovijedio preko Mojsija Tvog Proroka, kao što je zapisano u Tvojim Tori.”

Na odjeljak iz Tore se nastavlja dio iz Talmuda pod nazivom *Beraita* čije je izvorište u Babilonskom i Jeruzalemskom Talmudu (s varijacijama). U ovom se odjeljku tumači kako ispravno izmješati razne miri-

sne tvari (*pitum haketoret*) za mirisnu žrtvu.

Naši mudraci iz vremena Talmuda govore nam da je Moše Rabenu na brdu Sinaj dobio upute prema kojima se treba koristiti jedanaest vrsta mirisnih začina, svaki u određenoj mjeri u odnosu na sve ostale. Također, dobio je uputu kako ih spojiti u jednu smjesu - *ketoret*. (U Tori se posebno navodi samo nekoliko glavnih sastojaka, s naznakom da ih je sveukupno jedanaest, kako nam tumače Mudraci). Jedanaest sastojaka od kojih je sastavljen *ketoret* su: balsam, onih, galbanum, tamjan, (od svakoga po 70 „*mana*“), mira (vrsta mirisne smole - izmirna), kineski cimeti, despik i šafran (16 „*mana*“ od svakoga), *costus* (12 „*mana*“), mirisna kora drveta (3 „*mana*“) i cimeta 9 „*mana*“ - sveukupno 368 „*mana*“. Uz ove dodavali su se i neki drugi sastojci kako bi se uljepšao izgled i pojačao miris smjese; lužina iz Carsine, vino sa Cipra (ili neko drugo jako vino), sol iz Sodome i vrlo malo trave koja je činila da se dim uspinje uvis. Ova je količina (od 368 *mana*) mirisne smjese bila dovoljna za potrebe godine dana: 365 odgovara broju dana u godini - pola *mana* se prinosilo ujutro, a druga polovina predvečer. Preostala 3 *mana* na Jom kipur prinosio je u Hramu Kohen Gadol.

Ketoret se prinosio dva puta na dan (kao što je već rečeno) na zlatnom žrtveniku koji se također zvao unutrašnji žrtvenik i žrtvenik za mirise.

U staro vrijeme jedna je od velikih tajni Službe B-gu u *Bet Hamikdašu* bila prinošenje *ketoreta* u Svetišću Hrama. Posebna svetost i značenje koje ima *ketoret* istaknuto je u Tori; propisana je smrtna kazna za

one koji bi proizveli istu smjesu mirisa da bi je koristili kao parfem za osobnu uporabu. Također je bila propisana smrtna kazna i za onoga koji bi izostavio neki od jedanaest sastojaka *ketoreta*. Poznato nam je nekoliko je događaja iz davne prošlosti našeg naroda iz kojih se može razumjeti važnost tajne *ketoreta*. Osmog (i ujedno zadnjeg) dana posvećenja prvog Hrama u Pustinji (u drugoj godini nakon Izlaska iz Egipta), Nadav i Avihu, dvojica Aaronovih starijih sinova, umrli su na tajanstven način u Svetišću Hrama dok su prinosili *ketoret* na nepropisani način. Kasnije, za Korahove pobune, 250 njegovih sljedbenika je pomrlo na sličan način, kada su *ketoret* koristili kao test Aaronove vladavine. S druge strane, kada je neposredno nakon Korahove pobune, među narodom kao kazna za pobunu nastao veliki pobol, Aaron je zaustavio bolest prinošenjem *ketoreta*.

Svakako, sve su B-žje zapovijedi obavijene tajnom (Beskonačna je Mudrost B-ga Koji ih je zapovijedio), no neki vidovi tih tajni ipak su nam otkriveni u obliku uputa i poticanja ka svetom načinu života u svakodnevnom djelovanju i ponašanju Židova. Tako je i u slučaju *ketoreta*. Tako na primjer, naši mudraci govore da prinošenje *ketoreta* donosi iskupljenje za „zli jezik“. Također je služilo i da svakodnevno podsjeća ljude na to da kao što je *ketoret* donio smrt i život, tako je „život i smrt u snazi jezika“.

Midraš Tanhuma tvrdi da je hebrejska riječ *ketoret* akrostih od početnih slova četiri hebrejske riječi: **K-keđuša** (svetost), **T-tahata** (čistoća), **R-rahamim** (milost), **T-tikva** (nada). ■

Odabrala i prevela Jasenka Furst

Haftara za Šabat Gav

Jeremija 7:21-28; 9:22-23

Ovotjedna haftora dotiče temu žrtava, glavnu temu ovotjedne parše Tore. B-g kaže proroka Jeremiju da ukori židovski narod, govoreći da Mu primarna namjera nije bila da njihove oce izvede iz Egipta da Mu prinesu žrtveni prinos, već da oni poštuju zapovijedi. No, unatoč tome što je B-g stalno iznova slao proroke da opominju narod: "Oni nisu slušali, niti su priklonili uho svoje, već su išli prema [svojim] vlastitim savjetima i u pogledu njihovog zloga srca, i oni su išli unatrag a ne naprijed. "B-g je nadalje informirao Jeremiju da narod također neće poslušati ove riječi koje će im danas govoriti. Haftara završava s B-žjim upozorenjem: "Neka se

mudrac ne busa svojom mudročću, niti neka se snažan hvali svojom snagom, ni bogataš svojim bogatstvom, Nego neka se hvali i kliče ovime, da razumije. i poznaje mene, jer ja sam B-g koji čini dobro, pravo i pravdu na zemlji. jer u tome ja uživam, kaže B-g." ■

**U nedjelju 27.3.2016. počinje ljetno računanje vremena.
Ne zaboravite pomaknuti kazaljke na satu za jedan sat unaprijed.**

Halahlčka satnica (za grad Zagreb)

Datum	Alot Hašahar	Najranije Talit	Nec Hahama	Najkasnije Š'ma	Zman Tefila	Hacot	Minha Gedola	Minha Ketana	Plag Haminha	Šekia	Cet Ha-kohavim
utorak 29. 3. 2016.	5:11	5:47	6:41	9:51	10:54	13:01	13:33	16:43	18:02	19:21	20:03

Iz medija

VIJESTI

Vrata koja su krila veliku Hitlerovu tajnu

B92, 20.3.2016.

Vrata sa simbolom ozloglašenih Hitlerovih SS jedinica kriju malo poznatu, ali jezivu tajnu o eksperimentima u kojima su nacisti prvi put koristili gas za masovno ubijanje civila.

Tvrđavu Kolomb u Poznanju na zapadu Poljske nacisti su zauzeli 10. oktobra 1939. godine i pretvorili ga u koncentracioni logor "Poznanj". U njemu su ubijali psihijatrijske bolesnike, pripadnike lokalnog pokreta otpora, naučnike i intelektualce, odnosno sve one koje su doživljavali kao pretnju.

Samo tri godine kasnije, politika Trećeg Rajha postala je upravo ono što su tamo testirali – korišćenje gasnih komora kako bi eliminisali Jevreje. Ali odluka da logor Kolomb, kog su nazvali "Fort VII" postane mesto na kojem će obaviti prve eksperimente s gasom i ubijanjem, donešena je u novembru pre 76 godina.

Pod komandom gestapovca Herberta Langea, vojska specijalnog SS odreda sakupila je pacijente iz psihijatrijske bolnice u obližnjem gradu Ovinska, potrpali ih u kamione i odvezli u gasne komore koje su 'sklepane' u nekadašnjim skladištima oružja. Na početku su dovozili samo muškarce.

U svakom kamionu bilo je po 25 ljudi, a iz bolnice je svaki dan prema komorama otišlo tri kamiona. Nakon što su u komorama pobili sve muškarce, počeli su da odvoze žene, a potom i decu. Do 30. decembra svi pacijenti iz bolnice bili su ubijeni. Nacisti nisu poštedeli ni osoblje bolnice, koje su takođe ubili u komorama, a bolnicu su pretvorili

u kasarnu.

Kad bi došli u logor, piše Dejli mejl, pacijente su vodili u dvije gasne komore iza logora. Kada bi ih unutra potrpali, vrata su zapečatili glinom i kroz otvor puštali ugljen monoksid. Nacisti su bili jako zadovoljni rezultatima eksperimenta, pa su počeli da koriste pokretne komore, odnosno kombije, kako bi mogli ubijati pacijente i iz drugih bolnica u tom delu Poljske.

Izdovna cev kombija vodila bi direktno u zadnji deo vozila, a kada bi se svi pacijenti ugušili odvezli bi ih u šumu i tamo zakopali u masovnim grobnicama.

Lange i njegovi ljudi ubili su više od hiljadu ljudi iz Ovinska, 2750 pacijenata iz psihijatrijske bolnice Koscina, 1558 pacijenata i 300 Poljaka iz Dzialdova, kao i stotne Poljaka u logoru.

U novembru 1943. zapovednik SS Hajnrih Himler održao je govor odredima u Poznanju u kom im je govorio o genocidu kao istorijskoj misiji nacista. U tim govorima, koji su snimljeni, Himler pravda sve počinjene zločine i ističe "viši cilj" kog

partija mora ispuniti.

"Većina vas zna šta znači kad 100 leševa leže jedan do drugog, šta znači kad ih ima 500 ili 1000. Izdržati tako nešto i pri tome - ne računajući retke primjere ljudske slabosti - ostati pristojan, to nas je očvrstnulo i predstavlja slavno poglavlje u našoj istoriji koje nikada nije, niti će biti opisano."

Lokalni istoričar i autor knjige "Poznanj 1945", kaže da je, prema nekim procenama, u poznanjskom logoru ubijeno između 10.000 i 15.000 ljudi. One koji nisu završili u gasnoj

komori, mučili su i tukli sve dok ne bi umrli. Imena žrtava nisu poznata, jer je dokumentacija uništena.

Sačuvane su, međutim, fotografije iz tog perioda, na kojima oficiri Gestapoa i SS trupa stoje ispred ulaza u logor.

Nakon nacističke invazije 1. septembra Poznanj je pripojen Njemačkom rajhu i "prekršten" u Pozen.

Zbog svog položaja, Fort VII bio je idealno mesto za ubijanje. Nalazio se na ivici grada i bio okružen zidinama, ali je ipak bio dovoljno blizu centra, u kome se nalazilo sedište Gestapoa. Porodice koje su tu živjele isterane su iz svojih kuća i to je područje bilo strogo izolovano od ostatka grada.

1942. u Poznanju je prekinuto ubijanje zatvorenika u gasnim komorama koje su pretvorene u obične zatvorske ćelije, a masovno ubijanje je nastavljeno u drugim logorima smrti. ■

Iz medija

PARTIZANSKA BOLNICA

Partizansku bolnicu obnavljat će Izraelci, Rusi i Šveđani

Večernji list, 21.3.2016.

Želja je Udruge antifašista Vojnića urediti dio Partizanske bolnice - zemunice u koje su liječnici sklanjali ranjenike

Osim izraelskog, u obnovu zemunica u Partizanskoj bolnici na Petrovoj goru Karlovačkoj županiji mogla bi se uključiti i veleposlanstva Rusije i Švedske.

– Prijedlog je to upravo izraelske veleposlanice u Hrvatskoj s kojom smo nedavno imali sastanak. Ona je u ime svoje države pristala pomoći u obnovi tri zemunice na Petrovoj gori, s obzirom na velik značaj liječnice Marije Schle-

singer koja je spasila mnoge živote u bolnici – objasnio je Branko Eremić iz Udruge antifašista Vojnića te Odbora koji se bavi revitalizacijom Petrove gore. Njihovu ideju o uređenju dijela bolnice prihvatio je i bivši predsjednik Stjepan Mesić koji ih je i spojio s izraelskim veleposlanstvom te se obvezao pomoći oko organizacije dolaska veleposlanika Izraela, Rusije i Švedske na Petrovu goru.

- Blizina Zagreba, Karlovca, ali i autoceste čine tu lokaciju primamljivom i brojnim izletnicima koji će cijeniti prirodne ljepote toga kraja, ali i spomeničku baštinu koju kraj ima, od kralja Petra Svačića pa do

Partizanske bolnice i antifašizma – kazao je Mesić.

Želja je Udruge urediti tri zemunice u koje su liječnici, nakon što je 1941. pronađena i uništena prva Velika bolnica, sklonili ranjenike. Pod zemljom su neotkriveni liječeni gotovo mjesec dana, sve dok neprijatelj nije napustio Petrovu goru. U jednoj od zemunica i Marija Schlesinger liječila je ranjenike, a kada je ubijena 1943., njen je grob postavljen

na ulaz u zemunicu kako bi "čuvala" ulaz.

- Napravili smo troškovnik za obnovu tri zemunice i izradu biste Marije Schlesinger i to bi stajalo do 150.000 kuna. Vjerujem da bismo taj projekt mogli realizirati ove godine – dodao je Eremić. ■

PLAN O SPAJANJU OBITELJI

Etiopski židovi prosvjedovali u Jeruzalemu nakon otkazivanja plana obiteljskog okupljanja

Index.hr 20.3.2016.

Miep Gies, posljednja osoba iz skupine ljudi koji su štitili Annu Frank i njezinu obitelj pred nacistima, umrla je u stotoj godini u Domu za ostarele i nemoćne osobe.

Hrabra žena, koja je s ostalima zaposlenicima Annina oca Otta Franka od 1942. do 1944. godine pomagala skrivanju njegove obitelji u Amsterdamu u vrijeme nacističke okupacije i pribavljanju hrane, rođena je u Beču 1909. godine, a u Nizozemsku je doselila 1920.

Nakon što su nacisti otkrili njihovo skrovište u poslovnom prostoru u Amsterdamu, sakupila je i spremila njihove stvari. Među papirima

razbacanima nakon pretresa bio je i dnevnik Anne Frank koji je dobila za svoj 13. rođendan i u koji je upisivala zabilješke od 12. lipnja 1942. do 1. kolovoza 1944. godine. Bilješke je sačuvala i predala Anninom ocu Ottu, a knjiga je izdana 1947. godine i od tada prevedena na 67 jezika, prodana u 31 milijun primjeraka i postala jedno od najčitanijih štiva na svijetu.

Anna Frank je umrla u koncentracijskom logoru Bergen-o njezinoj nesretnoj sudbini.

Manje je poznato kako je brinula o još jednoj židovskoj obitelji koja je živjela u skrovištu s Frankovima.

Tijekom života dobila je mnoga priznanja za svoja dobročinstva, a zahvaljujući Svjetskoj udruzi astronoma asteroid između Marsa i Jupitera nazvan je njezinim

imenom. Tako je hrabra bakica doslovce uzdignuta u zvijezde. ■